

fieri consuevisse, ut peccatores recordarentur se esse pulverem, animumque et cogitationem converterent ad mortem, quam pro peccatis suis meruissent.

II. Ritus aspergendi cinere poenitentes desumptus est quidem a Veteri Testamento, in quo passim legitur, Iudeos in moestiae indicium sacco opertos, cinere se conspersisse. Pro varietate Ecclesiarum variae et erant olim Orationum formulae, quibus cineres benedicebantur, ut in manuscriptis Pontificalibus et Missalibus videre est; in quibus etiam variae recensentur formulae, quibus super poenitentium capita cineres imponebantur. Illud quoque de cineribus istis adnotandum censeo, quod nempe non modo ab Episcopo benedicerentur, sed et etiam aqua benedicta aspergerentur, ut pro comperio habemus ex plurimis manuscriptis Pontificalibus. Ex dictis deducitur, quod passim erudit Scriptores docent, sacros cineres, quibus initio Quadragesimae omnes adsperti solemus, ad solos publicos olim poenitentes pertinuisse, subsequentibus autem temporibus aliquos pietate insignes voluisse participes esse harum publicarum humiliationum, et cinere sacro etiam conspergi cum publicis poenitentibus; idque denique in communem iam transiisse consuetudinem saeculo XII. ac XIII. Neque deunt Ecclesiae, in quibus, ut testatur Johannes Grancolas, dantur cineres in limine maioris ianuae, quo loco dabantur olim poenitentibus, qui postea extra Ecclesiam remanebant. Apud plerosque hic mos inoleverat, ut postquam die Cinerum, accurrentium capitibus fuerant impositi sacri cineres, ii qui supererant religiose conservarentur, atque morientibus supponerentur. Profecto solemnre hoc erat apud Floriacenses. In quibusdam Ecclesiis ponebantur cineres in patina terrea, ut melius ostenderetur, quod homo, qui recipiebat cineres, de terra est, et in terram revertetur.

III. Accipiebantur cineres (1) nudis pedibus, et hoc

(1) Vide Grancolasm, *Commentarius historicus in Breviarium Romanum.*

servabatur Romae, ubi Papa ipse cum Cardinalibus, et Clero nudis pedibus procedebant ab Ecclesia S. Susannae ad Ecclesiam S. Sabinae, ut videre est in Ordinibus Romanis. Nonnullis in locis ferebantur ad processionem cicilia. Ad Offertorium iubebantur Poenitentes Ecclesia egredi, iuxta veterem Ecclesiae disciplinam ante Missam Fidelium. Romae in distribuendis cineribus, dicitur *Memento homo quia...* Cum vero distribuuntur Papae, nihil dicitur, ut advertit Ordo Romanus Amelii tempore Urbani VI.

CAPUT VI.

De Dominica prima, secunda, tertia, et quarta Quadragesimae.

I. Haec Dominica, Quadragesima appellata, toti Quadragesimario numero nomen dedit. In quibusdam Ordinariis legitur *Dominica initium Quadragesimae*, et Alcuinus ait: *Quadragesima incipit a sequenti Dominica post Quadragesimam*. Johannes Belethus cap. 93. Durandus Lib. 6. cap. 2. idipsum affirmant, quod nempe Quadragesima incipit a prima Dominica post Quinquagesimam. Post decimum saeculum Dominica ista saepius appellatur *Dominica Cereorum*, quia quicumque nimia licentia Bacchanalia transegerat, ad Ecclesiam veniebat, cerea offerens dona, ut ad publicam poenitentiam admitteretur. Observat Amalarius Lib. 4. cap. 19. quod hodie crebro repetitur Psalmus *Qui habitat*, tum in Missa, tum in Responsoriis, ut certamina, et tentationes memorentur, quibus vita nostra obnoxia est; et cum hoc Psalmo usus sit Daemon, ut Salvatorem tentaret, nos illum dicimus ad impetrandas vires contra astus, et artes Daemonis. Eloquentissimus est sermo S. Leonis in secundo Nocturno, indicatque, Quadragesimam Romae corporali quadragesinta dierum ieiunio fuisse distinctam, ut ieiunantium animi ad Festa Paschalia disponerentur. Necessitatem corrigendi mores his ieiunii diebus ostendit. Observat Durandus Lib. 6. cap. 28. quod in quibusdam Ecclesiis

non dicebatur Praefatio Quadragesimae in Dominicis, sed communis. Mediolani in Dominicis Quadragesimae neque Hymni dicuntur Quadragesimae, sed Hymni de Dominicis consueti: idque etiam praescribitur in consuetudinibus Cluniacensium apud Udalricum.

II. Dominica secunda diu appellata est, *Dominica vacans*, hoc est sine officio, vel saltem sine Missa, siquidem Missa Sabbati totam noctem occupaverat usque ad ortum solis; itaque quiescendi gratia post diuturnam vigiliam non amplius siebat mane conventus; quare Missa nocte Sabbati, Dominicam precedente celebrata habita est tamquam Missa propria de Dominicis, quia in ea fiebat Ordinatio. Audiens Durandus Libro IV. Rationalis divinorum officiorum, cap. 39. *Haec secunda Dominica intitulatur Dominica vacat, pro eo quod proprio caret officio.* Habebat antiqua Ecclesiae institutio, ut post finem diei Sabbati inciperet officium Ordinum, et in diem Dominicam terminaretur; et ita officium, quod in fine diei Sabbati incipiebatur, usque in diem Dominicam protendebatur, et sic tunc ipsa Dominica proprio carebat officio. In honorem Iesu Christi Domini Resurrectionis, quae summo Dominicae mane contigit, factum est, ut Ordinatio, et Missa a nocte Sabbati usque ad Dominicam perduceretur. Postea vero in diem Sabbati anticipata est et Missa et Ordinatio, ita ut eo die soluto ieunio, et data facultate quiescendi nocte sequenti, Missa quoque substituta fuerit pro Dominicis; in qua retentum est Evangelium de Transfiguratione, nempe Evangelium Sabbati quod repetitur. Repetebatur etiam totum Officium Sabbati praecedentis, exceptis Lectionibus Veteris Testamenti, ut observat Micrologus cap. XIV. In quibusdam Ecclesiis legebatur hodie Evangelium de Chananaea, de- sumptum a feria quinta praecedenti; illud habet etiam *Comes Hieronymi*. In nonnullis Ordinariis signatur in prima Missa Evangelium de Chananaea, et in secunda Evangelium de Transfiguratione; in aliis legebatur Transfigurationis Evangelium secundum Marcum, ut distingueretur ab Evangelio Sabbati, quod legitur secundum

Matthaeum, ne scilicet idem Evangelium repeteretur. Hoc in usu erat apud Cluniacenses.

III. Dominica tertia in Sacramentario Gelasii, aliisque non paucis appellatur *Dominica Scrutiniorum* eo quia hac die fieri solebat examen Catechumenorum, qui ad recipiendum in fine Quadragesimae baptismum disponebantur. In quibusdam Ecclesiis hoc primum scrutinium fiebat solummodo feria quarta subsequenti; sed in antiquis Libris signatum est hodie Romae, et preces etiam leguntur, quae fiebant, *Pro Scrutiniis Electorum*, et quoniam fiebant etiam Exorcismi super his, qui ad Baptismum disponebantur, tamquam adhuc sub potestate Daemonis ante Sacramentum existentibus, ideo legitur Evangelium, in quo mutus daemoniacus a Salvatore liberatus est. Dominica tertia quadragesimae solemnri ritu apud Graecos celebratur ob Crucis adorationem, cuius festum hac die recolunt.

IV. Appellata est quarta Quadragesimae Dominica, *Dominica Laetare*, quia ab hoc verbo incipit Introitus Missae; vel *Dominica de Rosa*, seu in Rosa, celebraturque externis laetitiae signis. Fiebatque hodie Imperatorum coronatio, et solemnitas Rosae aureae, quam Summus Pontifex magna cum caeremonia benedicebat. Pontifices una cum Cardinalibus roseo colore indutis solebant, agmine instructo, progredi ad Ecclesiam S. Crucis, ubi dicebatur Missa, et siebat Rosae aureae benedictio; post Evangelium praedicabatur, et Rosae istius significatio allegorica explicabatur; Pontifices rosam istam vel alicui personae celebri et excellenti offerebant, vel alicui Principi deferri imperabant. Sunt qui autumant, primum Auctorem eius ritus fuisse Urbanum II. Sed constat tamen ritum ipsum esse Urbano II. Pontifice vetustiorem, ut docet Raynaudus in parvo Tractatu, quem de rosa media na Romani Pontificis benedictione edidit, qui extat Tomo X. eius operum. De eadem Rosa, quae continet Mscum, et Balsamum, mentionem faciunt Ordines Romani evulgati a Mabillonio, nec non Innocentius III. sermone in Dominica Laetare, seu de Rosa; Reginaldus Car-

dinalis Polus, de *Ense, et Rosa aurea*; Gulielmus Durandus, in *Rationale Lib. 6. cap. 53.*; Joannes Baptista Calsarius, de *veteribus sacris Christianorum Ritibus cap. 81.*; Paulus Maria Quarti, de *Benedictionibus in particuli sect. 2.*; Claudius Dufresne, in suo *Glossario*; Carolus Cartari, in suo libro italice exarato, et Romae impresso an. 1681. cui titulus: *La Rosa d'oro pontifica Racconto istorico*; Edmundus Martene, de *antiqua Ecclesiae disciplina in divinis celebrandis officiis cap. 19.*; Franciscus Pagi, in *vita Urbani II. num. 57.*

V. Feria quarta hebdomadae quartae Quadragesimae siebat magnum scrutinium eorum, qui Paschate erant baptizandi. In ea legitur Evangelium de coeco a nativitate, qui caecitatem animae ante Baptismum reprezentat. Due legebantur Epistolae, quae totidem erant instructiones pro Catechumenis, de iis memoria habebatur in *Memento*, et pro iis precabatur Sacerdos in Oratione *Hanc igitur Oblationem*, ut mos est pro Baptizatis in hebdomada Paschatis. Hi Catechumi non assistebant Missae, sed exhibant ab Ecclesia post Evangelium.

CAPUT VII.

De Dominica Passionis.

I. Dominica quinta Quadragesimae (1) dicta est *Dominica Passionis vel de Passione*, eo quod passionem Jesu Christi singulari ratione recolere hac die incipiat Ecclesia, quae ut tristitiam et moerorem palam faciat, versum *Gloria Patri in Responsoriis, et Invitatoriis ad officium*, et in *Missa ad Introitum reticet*. In pluribus Ordinariis, uti Senonensi, Remensi, et Cabilonensi, adhibentur ornamenti rubea toto tempore Passionis; Romae color violaceus continuatur. Hymnus *Vexilla* est a Fortunato Pictaviensi compositus pro monasterio S. Crucis Pictaviensis.

(1) Catalano, *Caeremoniale Sanctae Romanae Ecclesiae*. Liber secundus Cap. XXXVIII.

sis. Pluribus in Ecclesiis genuflectitur, cum dicitur *O Crux ave*. In quibusdam huius hymni editionibus deest: *O Crux ave*; sed eius loco habetur *Salve victimam, de Passionis gloria*. Hymni *Pange Lingua ad Matutinum Auctor est Claudius Mamertus, Ecclesiae Viennensis presbyter*. Ad primum Nocturnum inchoatur Jeremiae lectio: quod quidem statutum fuit a S. Gregorio VII. In pluribus Ordinariis dicitur in fine cuiuslibet Lectionis: *Haec dicit Dominus, convertimini, loco dicendi Tu autem*.

Semper autem toto Passionis tempore Imagines, et Cruces, quocumque recurrente festo, velantur, ad significandum Jesum Christum, qui abscondit se, et exivit de Templo, ut legitur in Evangelio Dominicæ de Passione. Velari consuevit sacras imagines in Quadragesima, ritus fuit omnium fere Ecclesiarum, eo scilicet in quibusdam consilio, ut auri fulgor, nitorque gemmarum poenitentiae diebus tegeretur, ut patet ex vita S. Eligii a S. Adreno descripta. In variis Conciliis velum, quod ponebatur ante Altare, vocabatur *velum Quaresimale*. Lanfranchus in suis Statutis, cap. I. sectione III. collocari velum istud praecipit prima Dominicæ Quadragesimæ post Completorium. Similia videre est in aliis Ordinariis diversarum Ecclesiarum, nisi quod nonnullæ post Completorium ipsius primæ Dominicæ, quaedam ante Primam sequentis Feriae secundæ id faciendum praescrabant, ut notat Martenius in Libro: *De antiqua Ecclesiae disciplina in divinis celebrandis officiis*. Meminit et de eodem ritu, et diversæ Ecclesiarum consuetudinis, in suo *Rationali* Durandus Lib. I. cap. II. Observat Microlagus, quod aeo suo non incipiebat dici Praefatio de Passionis, nisi Dominica Palmarum.

CAPUT VIII.

De Dominica Palmarum.

I. Dominica Palmarum, uti eruditi Scriptores notant, ob diversas functiones, quae ea die peragi olim in Ecclesia solebant, variis proinde nominibus est appellata. Ab aliquibus dicta est, *Osanna*, propter multitudinis Christum Dominum Hierosolymam intrantem excipientis acclamaciones. Ab aliis *Dominica Indulgentiae*, ut in manuscripto Pontificali Ecclesiae Pictaviensis, et in vita S. Gebeardi, et S. Udalrici Episcopi Augustani, propter indulgentias scilicet, quae ipsa die solemniter concedi solebant. Dicta vulgo est etiam *Capitularium*, quia ut ait S. Isidorus, Lib. I. De *Officiis Ecclesiasticis*, cap. XXVII. et post eum Alcuinus, tunc moris erat lavandi capita infantium, qui ungendi sunt. Dicta est etiam *Dominica flororum*, *Pascha floridum*, *Dominica Lazari*, *Dominicum Sanctum*. At vero communiter vocata est *Dominica Palmarum*. Celebris est ipsa Dominica, de qua agimus, ob benedictionem Palmarum, earumque distributionem, ac solemnem cum ipsis processionem, ut ex iis, quae infra dicemus, patebit. Palmarum benedictioni praemissam fuisse non modo ipsam Evangelii lectionem, de Jesu Christi scilicet in Civitatem Hierosolymam ingressu, verum etiam concionem, quae ab Episcopo ipso habebatur ut plurimum, ut constat ex variis antiquis insigniorum Ecclesiarum Ordinariis. In quibusdam autem, sed paucis plane Ecclesiis, ut notat Martenius, Lectioni Evangelii praemissa fuit etiam lectio ex veteri Testamento, ut videre est in Pontificali Apamiensi in Syria, et Arelatensi, atque in Ordinario Cenomanensi. Utriusque meminit in suo Rationali Durandus Lib. VI. cap. LXVII. Affirmat Martene de antiqua Ecclesiae disciplina in divinis celebrandis officiis cap. 20. num. 2. nullum huius ritus benedicti palmas reperiri vestigium ante octavum nonumve saeculum. Cui sententiae magnam adfirmare fidem vide-

tur Kalendarium Romanum octavi saeculi a Frontone editum, ubi sermo quidem fit de hac Dominica, sed de Palmarum benedictione omnino siletur. Verum eruditus vir P. Meratus Clericus Regularis plura afferit validissima argumenta, quibus illius ritus vetustatem evincit. Profert enim antiquissimum Romanae Ecclesiae Kalendarium sub quarti saeculi finem, aut initio quinti scriptum, ubi legitur: *Dominica ad Palmas ad S. Joannem in Lateranis*. Afferit et Sacramentarium S. Gelasii, in quo huius Dominicæ titulus est eiusmodi, *Dominica in Palmis de Passione Domini*. Item Sacramentarium S. Gregorii Magni a Menardo editum, ubi in oratione, quae Communionem praecedit, expressis verbis mentio fit Fidelis populi, qui ea die aderat cum frondibus et ramis Palmarum. Fuisse autem antiquum morem, ut benedictio, et distributio Ramorum pluribus in locis extra urbem fieret, ex antiquis Ordinariis constat, et notat Grancolas in Breviarium Romanum, cap. LIII. ubi etiam ait, cerni in Galliis Cruces per vicos, et villas, et saepe etiam lapi-deas mensas, ut apponantur ibi Rami, et benedicantur.

II. Complures Orationes, seu (1) collectas ad palmas benedicendas continet antiquus Ordo Romanus apud Hittorium. Quatuor exhibent nonnulli Missales Libri, plures solum duas, non pauci unam dumtaxat recensent. Una cum Orationibus dici consuevit in Palmarum Benedictione Praefationem, et quidem prolixam, constat ex manuscripto Narbonensi Pontificali ex quo illam descriptis Martene in Opere: *De antiqua Ecclesiae disciplina in divinis celebrandis officiis* cap. XX. num. IV. Quoad processionem quae fit in hac Dominica, instituta fuerit in memoriam celebris illius triumphi, quem egit Salvator asino insidens, cum Bethania Jerosolymam venienti obviam processerunt populorum turbae cum ramis palmarum. De ea processione in hunc modum loquitur Isidorus de *Officiis Ecclesiasticis* Lib. I. cap. 27. *In ramis enim, inquit, Palmarum significabatur victoria, qua erat Dominus*

(1) Vide Catalano, *Rituale Romanum*. Titulus IX. Caput III.

*mortem moriendo superaturus, et Trophaeo Crucis de Diabolō mortis Principe triumphaturus. Hymnus ille Gloria, laus, et honor, qui cantatur, postquam ad Ecclesiae ostium processio pervenerit, a quibusdam tribuitur Theodulpho Abbatì Floriacensi, qui postea fuit Episcopus Aurelianensis saeculo nono. Teste Grancolasio in Breviarium Romanum, cap. XLIV. ipse hymnus Gloria, laus a iunioribus Clericis cantabatur. Pluribus in locis cani ait in sacello aliquo elevato. Ostium Ecclesiae aperitur, quod antea erat oclusum, ut hinc intelligamus clausum fuisse hominibus coelum Adamo peccante, et nisi Christi morte fuisse reseratum: Verba sunt Amati Pouget in *Institutionibus catholicis*, tom. 1. part. 2. sect. 4. cap. 2. Hoc ipsum adfirmat eruditissimus Eveillon in suo Libro de *Processionibus Ecclesiasticis*, cap. IX. ubi inter alia ait; *Sacerdos fores Templi, seu portas Civitatis pulsans, et impacta Cruce, aperiens, Christum exprimit virtute Passionis suae portas Caeli aperientem, et de diabolo victoriam in Cruce reportantem.* Notat mox, eundem ritum aperiendi portas, eodem prorsus modo observari in dedicatione Ecclesiae, tum apud Graecos, tum apud Latinos, uti videre est in Pontificali Romano, atque in Romano Ordine. Ut vero magis (1) magisque gloria Crucis demonstraretur, iam non solum in Processione, sed per totum diem, aut magnam illius partem denudata manebat, uti videre est in variis diversarum Ecclesiarum Ordinariis, ac Ritualibus. Praeter Crucem, consuevit et olim in hac Processione deferri solemniori cum pompa Sacrum Evangelii Codicem tamquam Christi personam exhibentem, luculenter ostendit doctissimus Catalano in Opere: *De Codice Sancti Evangelii atque servatis in eius lectione et usu vario ritibus*, Lib. III. cap. III. Ceterum in quibusdam locis Evangelii loco deferri consuevit Saera Eucharistia, isque usus in Normanniae Monasteriis obtinebat etiam ante Berengarii haeresim.*

III. Pluribus docet Martene in celebri opere de anti-

(1) Vide Eveillon, *De Processionibus Ecclesiasticis* cap. IX.

qua Ecclesiae disciplina in divinis celebrandis officiis cap. XX. num. XII. non modo in privatis Missis Dominicæ praetermissam fuisse apud Monachos, verum etiam semel tantum in Feria VI. maioris hebdomadae Passionem ex quatuor, Evangelistis lectam fuisse. Et quidem in Africa tempore S. Augustini unicum legi consueisse in ipsa hebdomada secundum Matthaeum, constat ex eiusdem S. Doctoris sermone CCXXXIII. Quicquid autem de aliis Ecclesiis sit, mos plane antiquus fuit Romae, ut ad Missam Dominicæ Palmarum Passio secundum Matthaeum legeretur; et ritu quidem notabilis, cuius meminit antiquus Ordo Romanus XI. Auctore Benedicto. Addiscimus praeterea ex recitato Romani XI. Ordinis loco, ante Passionem Diaconum solito more populum salutasse, dicendo *Dominus vobiscum*, et ubi is dixisset, *Passio Domini Nostri Jesu Christi respondisse Cantorum Scholam, Gloria tibi Domine;* qui ritus tamen postea sublatus omnino fuit. Consueta salutatio sub verbis *Dominus vobiscum* omittitur, ob detestationem proditoriae salutationis Iudeæ. Nec dicitur *Gloria tibi Domine*, quia Dominus noster deposita gloria, improposito induitus est. Quoad illas notas *

C. S. aliqui Christum, Chronistam et Synagogam interpretantur. Aliqui vero Christum, Cantorem, et Succentorem explicant. Nam Diaconus in Caeremoniali Episcoporum Cantor appellatur.

IV. Plures in hac Dominicæ iuxta veterem disciplinam ritus erant, qui nunc deserti obsolevere. Catechumenorum quidam competentes appellati: hi Christiana doctrina instructi petebant sacro Baptismate ablui. His ipsis competentibus Symbolum, quod per partes aliis diebus, qui Scrutinii dies dicebantur, explicatum fuerat, universum integrumque hac Dominicæ exponebatur. Inde frequens huic Dominicæ nomen: Pascha petitum, sive Competentium. Cum Sabbato sancto infantes quoque baptizentur, iis, qui Baptismate ablueri essent, caput hac Dominicæ lavari mos erat; ut mundum caput praebherent sacro oleo, quo in Baptismo essent ungendi. Quamobrem interdum haec Dominicæ appellatur Capitu-

lavium ut observat Gavantus ad Rubricas Missalis Romanis part. 4. tit. 7. Dueae Missae in Dominica Palmarum variis in locis celebrabantur. Nihil enim frequentius olim, quam certis quibusdam Festis Missas duas, vel tres, sive etiam plures ab eodem Sacerdote celebrari, ut videre est apud eruditum Martene in Libro: de antiqua Ecclesiae disciplina in divinis celebrandis officiis, variis locis. Denique quamquam hodie ex praescripta Rubricarum Romanis Missalis, et in Benedictione Palmarum, et in Procesione, et in Missa, color violaceus adhibeat, in multis tamen Ecclesiis rubens color adhibitus fuit. Ita plane iubent Ordinaria, Argentinum, Lingonense, Lemovicense, S. Stephani, et S. Martialis. Quod etiam apud Monachos Missa hac die solemniter ab Abbe decantaretur, et quidem in purpureis casulis, tradit vetus Cassinensium Ordinarium.

CAPUT IX.

De Matutinis tenebrarum, quae quarta, quinta, et sexta feria maioris hebdomadae vesperi recitantur.

I. Ad ea igitur officia, quae his diebus recitantur, quaeque Officia Tenebrarum appellari solent, sermonem convertimus. In iis id unum Ecclesia videtur tantummodo studuisse, ut suum moerorem, luctumque, dolorisque sui sensus omnino significaret. Descriptus habetur ordo huius officii in antiquo Romanae Ecclesiae Antiphonario, et in Gregoriano, a viro doctissimo religiosissimoque Josepho Cardinale Thomasio vulgato. In Matutino primi Nocturni Lectiones sunt ex Threnis Hieremiae, quibus Prophetae Hierosolymae deflet excidium, multoque gravius super sceleribus, quibus Deum civitas illa irritaverat, ingemiscit. Nos illud hic tantummodo observabimus, in Lamentationibus ex Hieremiae Threnis de sumptis voces illas occurtere *Aleph*, *Beth*, *Ghemel*, quod acrostice compositae, primae stropharum omnium litterae servent Alphabeti Hebraici ordinem, Ordo hic in ver-

sione Threnorum in alium ex hebraico sermonem cum minime retineri potuerit, Ecclesiae placuit, ut sua cuique strophae initialis littera hebraica praemittatur, ut optimè observat eruditus vir Alexander Mazzinellus in Officio Hebdomadae Maioris pag. 94. et pag. 365. Teste Durando Lib. VI. Rationalis Divinorum Officiorum, cap. LXXII. in quibusdam Ecclesiis sex primae de Threnis Jeremiae legebantur. Ex antiquissimo praelerea ritu, ut videre est in Ordine I. Romano in fine Lectionum non dicitur, *Tu autem Domine*, sicut nec in principio, *Jube Domne benedicere*, quia, ut notat Durandus, recessit Pastor, et Sacerdos, qui gregi benedicere, et misereri debet, sed quia illum propter peccata amisimus, ad hoc, ut eum recuperare valeamus, admonemur per versum illum Jerusalem, Jerusalem convertere ad Dominum Deum tuum. Lectiones istae multo abhinc tempore leguntur cum cantu, et alphabeto Hebraeorum, cum Lanfrancus Monachis suis vetat eas canere, et sine Alphabeto praecipiat lectitare: Sine cantu et solitis Alphabetis.

II. Ad secundum Nocturnum in Sermone S. Augustini virtus apparent Passionis Christi, qui inimicorum iniurii expositus per Crucem suam triumphavit, cuius signo totus Orbis devictus est. Lectiones tertii Nocturni ad Eucharistiae institutionem referuntur; sed Responsoria praecipuas Passionis Jesu Christi circumstantias memorant, eius agoniam in horto, et Judae traditionem. In Ordinibus Romanis Card. Thomasii p. 109. Cantores hoc triduo non deambulant per Chorum neque ad Psalmos, neque ad Responsoria. Hoc (1) tempore, quo haec Officia recitantur, magnum ante Altare ponitur Candelabrum, cuius figura est ad formam trianguli. Plures illi candelae accensae imponuntur, quarum singulae singulis expletis Psalmis extinguntur; una tantum excepta, quae sub Altare accensa occultatur. Circa huiusmodi Cereum numerum, qui in ipsis Matutinis accendi atque ex-

(1) Martene, *De antiqua Ecclesiae disciplina in divinis celebrandis officiis*. Caput VIII.